

ZÁPIS Z 1.WORKSHOPU – AZYLOVÉ DOMY PRO RODINY S DĚTMI

Klíčová aktivita:	2 - Podpora poskytování sociálních služeb
Podaktivita:	2.A – Workshopy
Název projektu:	Projekt Podpora procesu plánování sociálních služeb na území MSK
Zkrácený název:	Plánování V
Registrační číslo projektu:	CZ.03.02.02/00/22_006/0000058
Dotační program:	Operační program Zaměstnanost plus

Téma:	Výstupy z metodické podpory a procesních auditů, Romská rodina a její potřeby v rámci ADR
Místo:	Budova DTO, Mariánské nám. 480/5, Ostrava-Mariánské hory
Datum:	30. 3. 2023
Časový rozsah:	10:00 – 14:00
Facilitátor:	Jana Sladká Ševčíková, Jaroslava Krömerová

Obsah

Výstupy předchozích projektů.....	2
Příklad změny.....	2
Témata, která zajímají poskytovatele azylových domů pro rodiče s dětmi	3
Romská rodina a její potřeby v rámci práce s rodinou v azylovém domě	3
Další výstupy z diskuse:	4
Tipy k prohloubení vhledu do problematiky od paní Adély Lábusové	5
Přílohy zápisu - prezentace.....	5

Výstupy předchozích projektů

Předchozí projekty Moravskoslezského kraje ukázaly potřebu věnovat pozornost tématu rodin v sociálním vyloučení. Jde o velice ohroženou skupinu. Konkrétní témata, na které je potřeba se zaměřit:

- Model sociální služby Azylové domy pro rodiny s dětmi má sloužit jako vodítko pro zadavatele, poskytovatele sociálních služeb i veřejnost k tomu, aby věděli, na jaké potřeby služba reaguje, jaké činnosti nabízí a jaké podmínky k tomu potřebuje.
- Ukazuje se potřeba odborné diskuze na téma uzavírání smluv a jednání se zájemcem o službu.
- Hranice služby – které činnosti ještě služba může dělat, která už jsou za hranicí.
- Téma dětí a mladých dospělých a azylovém domě – nezbytná odbornost, znalost a zkušenost zaměstnanců.
- Potravinová a materiální pomoc, v současnosti je to fenomén, který ovlivňuje poskytování služby, včetně zaznamenaných střetů zájmů
- Personální zajištění služeb a “vrátnice” - podpora nastavení služeb v tom, co je běžné a obvyklé, když někde bydlím.
- Intervize, supervize – 4x za rok nestačí vzhledem k náročnosti poskytovaných služeb a řešeným tématům sociálního vyloučení a chudoby, včetně dopadů na děti.
- Limity
 - velká kapacita lidí na jednom místě ovlivňuje život rodin
 - kombinace více pobytových služeb (např s domem na půl cesty nebo noclehárnou)

Doporučení zřizovatelům a Moravskoslezskému kraji z výstupů minulých projektů:

- Pokračovat v podpoře služeb pro rodiny v dalším rozvoji
- Změna postojů pracovníků ve službách pro rodiny v nepříznivé sociální situaci, vzdělávání pracovníků, kteří v těchto službách řeší těžká témata. Pracovníci se musí umět orientovat v tématech ochrany dětí, školství – a podpůrná opatření ve školství apod. Služba, ve které se pracovníci v těchto souvisejících tématech neorientují, nemá dostatečný tah řešit potřeby rodiny a posunout je k sociálnímu začlenění.
- Podpora pracovníků služeb v absolvování dlouhodobějších výcviků a v poradenských dovednostech.
- Nové pozice ve službách – např. speciální pedagog, psycholog, psychoterapeut.
- Cílená podpora dobrovolnictví, síťování kolem rodin.

Příklad změny

Metodickou podporou a procesním auditem prošel Azylový dům v Opavě, který se rozhodl mimo jiné na základě této podpory přistoupit k systémovým změnám v poskytování služby

Změna trvala cca 2 roky a došlo k těmto výstupům:

- Přenastavení provozu služby
- Zrušení vrátnice
- Klienti sami vstupují do areálu, do kočárkárny, do prádelny – pomocí čipů
- Služba vypadá jako běžný chod v panelákovém bydlení
- Byly pořízeny malé kuchyňky do každého pokoje – jde o malou garsonku
- Omezení počtu PSS (pracovníků v sociálních službách) – zůstali jen na noční směny a víkendy
- Nyní mají 5 sociálních pracovníků a 3 pracovníky v sociálních službách

- V čase od 6:00 do 18:00 je vždy k dispozici SP (sociální pracovník), to umožňuje:
 - o Větší prostor pro řešení sociální situace se stávajícími klienty
 - o Větší prostor pro jednání se zájemci o službu
- Omezil se výkon nepřímé práce
- Klíčový pracovník má nyní na starosti 5 rodin a řeší jejich kompletní potřeby (včetně těch, které před tím řešil s PSS, jako je např. pomoc při vaření).
 - o Pracovníci vidí nárůst efektivity poskytované služby
 - o Dříve si museli pracovníci rodiny „předávat“, docházelo k informačním šumům
 - o Rodina nemusí své citlivé informace předávat více pracovníkům, kompletně jejich situaci řeší pouze klíčový pracovník
- Reakce pracovníků služby
 - o Někteří se změnou nesmířili a ze služby odešli
 - o Ostatní v tom našli smysl
- Byla navázána spolupráce s dobrovolníky
 - o Jako dobrovolník dochází do služby pedagog a terapeut

Témata, která zajímají poskytovatele azylových domů pro rodiče s dětmi

1. Vyhodnocení právních rizik
 - Kde končí odpovědnost pracovníka a odpovědnost organizace
 - Přebírání rolí za rodiče
 - Rizik v rámci práce s rodinami s dětmi je mnoho
 - Některé kroky se pracovníci služby „bojí“ udělat, protože se bojí právního rizika, které by mohlo vyvstat pro organizaci.
2. Délka poskytování služby v azylovém domě pro rodiny s dětmi
 - Poskytování dle zákona = zpravidla rok
 - Co znamená zpravidla?
 - Vyřešení situace v rodině trvá mnohdy déle než jeden rok, v Ostravě i jinde v kraji a republice se v azylových domech vyskytují tzv. „kolující“ maminky (putují s dětmi z azylového domu do jiného azylového domu)
3. Počítání kapacity v azylových domech pro rodiny s dětmi
 - Vykazování kapacity podle lůžek je nepřesné, vyhovovalo by vykazování na počty bytů – čísla se velmi liší.
 - Poskytovatel služby nemůže ovlivnit velikost rodiny, která potřebuje službu využít.
4. Vymezení hranice mezi službami azylový dům pro rodiče s dětmi a sociálně aktivizačními službami pro rodiny s dětmi.

Romská rodina a její potřeby v rámci práce s rodinou v azylovém domě

Poznámky z diskuse s Mgr. Adélou Lábusovou:

Na etnikum Romství se velmi liší názory.

Ve vztahu k práci v azylových domech nehraje romství žádnou významnou roli. Jde spíše o život na okraji společnosti, který sebou nese nějaká „trauma“. Jde o rodiny s kulturou chudoby – jejich návyky a životní strategie souvisí s chudobou, a nikoliv romskou etnicitou.

Pracovníci v azylových domech pro rodiče s dětmi pracují s lidmi, kteří zažili mnohá životní traumata, a v tom, zda jde o romskou rodinu či nikoliv, nehraje etnicita žádnou roli.

Být Romem v naší společnosti vždy znamenalo "stlačování" ke dnu společnosti a chudobě. Rasismus vůči Romům existuje, ale to hlavní, co je problémem, je sociální status. Už několikátá generace vyrůstá v kultuře chudoby, ze které se nevymanila.

Rok pro vyřešení dlouhodobého traumatu je nereálný, což je jeden z důvodů, proč se sociální začleňování nedaří.

Je tedy něco, co je pro Romy specifické?

- Romové nechtějí připravené jídlo ohřívát, jídlo jedí zásadně čerstvé. Obecným a dodnes udržovaným pravidlem u Romů je, že se jídlo neschovává do druhého dne. Jeho prapůvod můžeme hledat ve skutečnosti, že kočovní Romové jednak nikdy neměli dost jídla a tedy ani přebytků, jednak by eventuální zbytky nedokázali přechovat bez následků na kvalitě. Navíc se jídlo může znečistit, proto se ho už nikdo nesmí dotknout (jeden z mála příkladů kulturních zvyklostí, které však neprobíhají ve všech romských rodinách)
- Typická pro Romy je soudržnost a pospolitost rodin. Což už se v průběhu času také mění (krize rodiny jako celospolečenský fenomén)
- Impulzivita Romů, výrazný projev – může souviset s genetickou dispozicí, ale není to potvrzeno.
- Odlišné postavení muže v rodinách – patriarchální rodina nebo hierarchické postavení rodiny (nezastupitelná role babičky, matky ...)
- O své věci se starám hezky (Romové), ale co je za dveřmi se mě už netýká. Nejde o problém etnicity, ale o problematiku sociálního statusu. Týká se to většiny sociálně vyloučených lokalit. Jde o sebestředné pojetí světa, kdy obyvatelé lokality neznají souvislosti světa.
- Typicky romských věcí je málo, velká většina se týká pouze sociálního vyloučení (např. přístup k dlouhodobému plánování je dán sociálním statutem).

Epigenetika – chování člověka je ovlivněno chováním maminky v těhotenství, nezáleží na genech, ale na prostředí a zkušenostech, v nichž člověk vyrostl.

Nový stav ve společnosti – tzv. kočující chudoba. Aby se z ní člověk vymanil, musí se snažit 20krát více než člověk, který se v ní nenarodil.

Příklady dobré praxe

- Každá dobrá organizace zkompetentňuje bývalé klienty, k tomu, aby jim s prací pomáhali (peers, dobrovolníci)
- Romští pracovníci působící v sociálních službách
- Přednášky ve zdravotních tématech pro klienty azylového domu realizovali lidé z romského etnika.

Další výstupy z diskuse

Je třeba si uvědomit tu skutečnost, že ani jedna z maminek v azylovém domě není se svou situací spokojená. Někdy to vypadá, že jsou spokojeny v tom, v čem žijí a někdy je pro ně posun do azylového domu opravdu už velkým posunem oproti situaci, ve které žily před tím, nicméně pokud se jich správně zeptáme, např. otázkou „Zkuste se zasnít, jak byste si představovala svůj život?“, tak všechny odpoví, že by v domově zůstat nechtěly (toto je sdílená zkušenost z proběhlých auditů a metodických podpor v azylových domech pro rodiče s dětmi).

Stalo se, že maminky odcházely ze služby a plakaly (bály se a nechtěly odejít). Tato skutečnost byla zapříčiněna tím, že vyrůstaly v dětském domově, žily pouze v azylových domech a nedařilo se jim dostat do vlastního bydlení. (téma související s dopady ústavní výchovy na dospělý život, lidé neumí a nemají odvahu žít samostatně mimo “ústav”).

Pracovníci v azylových domech pro rodiny vnímají některé skutečnosti jako běžné, ale pro některé klienty už se jedná o malý posun k větší změně. Ve službách pracovníci neznají celý příběh klienta, neví, co je hlubším problémem rodiny, neznají traumata, kterými jednotliví členové rodiny prošli. Často se nepříznivá sociální situace řeší jen po povrchu. Některé služby se tak příliš formalizují, až se vlastní osobní příběh klienta ztratí.

Nadužívání sociálních institucí – je to pro některé klienty ADR přirozený, osvědčený způsob obživy (souvisí to opět s problémem chudoby).

Vzdělávací potřeby dětí:

Děti neučíme tím, že jim jen něco říkáme, ale že něco děláme. A to je těžší než jet v “zajatých kolejích”, ve kterých člověk vyrůstal od malička. Pokud se děti vymanit ze zaběhnutých kolejí, musí udělat vědomou změnu. U běžné populace se děti od malička cvičí v dovednostech, ale u romských rodin tomu tak není (děti jsou povětšinou doma, nemají podněty zvenčí, nechodí do kroužků).

Tipy k prohloubení vhledu do problematiky od paní Adély Lábusové

[Traumatizovaný mozek - podporainkluze.cz](#)

[Nevyčtené slzy - Kino Art](#) (Unspoken tears, 2022)

[ČOSIV | Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání \(cosiv.cz\)](#)

[Kurzy pro asistenty pedagoga a učitele | Společně k lepší škole \(clovekvtsni.cz\)](#)

[Nový bezplatný online kurz Společně k lepší škole ukazuje, jak - Člověk v tísní \(clovekvtsni.cz\)](#)

Přílohy zápisu - prezentace

1. Výstupy metodické podpory v azylových domech pro rodiny
2. Výstupy procesních auditů v azylových domech pro rodiny
3. Didaktická nadstavba – prezentace paní Adély Lábusové